

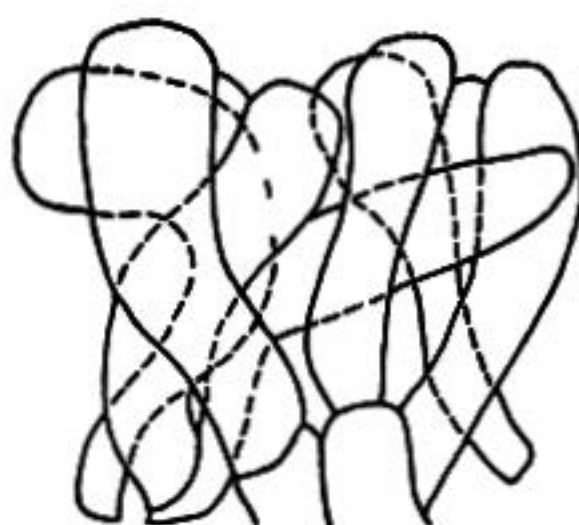
subcuticular layer in the European material but this could have been due to a different stage of maturity of the fruit body. In gross appearance they seem to match very well. Our specimens have more debris adhering to them but sections showed a gelatinous cuticle just as well developed in yours as in ours. As far as I could tell from the dried specimens I would say they are both the same fungus". Veder zegt hij nog dat de verschillende sporekleur voldoende grond is om de witte boleet niet als één variëteit van *S. aeruginascens* te beschouwen maar dat hij eerder onder *S. grevillei* (*B. elegans*) thuis hoort. Interessant is wellicht dat onder de larixen ook veel *S. grevillei* groeiden. Hij eindigt echter met te zeggen: "However, I am inclined to think it is a good species". Mej. Pantidou schreef me, in 1965, nog (uit Athene) dat de vruchtlichamen van de boleet groene of geelbruine stippen konden vertonen, maar dit leek haar geen essentieel verschil tussen de Amerikaanse en de Groningse specimens. En dan, wat de prioriteit betreft, Dr. Groves schrijft: I don't think that Dr. Pantidou was aware of the var. *albus* she published her species. In any case her name would be the first published at specific rank and so would be valid". Ofschoon Mej. Andreas en ik de soort reeds in 1962 onder de naam *Suillus aeruginascens* (Secr.) Snell "var. *albus*" beschreven, zij het zonder microscopische kenmerken, en met een frans résumé, zullen we Maria de eer maar laten!

Ik noemde onze vondst in *Coolia* 7: 6 (1960) en in *Coolia* 8: 31 (1961).

L.S. Wildervanck

BOLETUS AEREUS BULL. EX. FR. IN NEDERLAND

Op de gedenkwaardige 25e augustus van het jaar 1968 verplaatste ik mij per fiets van Denekamp naar Utrecht. Deze wijze van reizen is niet alleen goedkoop, gezond en aangenaam, ze biedt ook de gelegenheid om de veelal met fraai geboomte beplante berm van onze wegen af te stropen op zoek naar mycologische rijkdommen. Na een *Leccinum oxydabile* (Sing.) Sing nabij Oldenzaal, noopten twee exemplaren van de zeldzame *Boletus radicans* Pers. ex Fr. mij, om opnieuw van mijn stalen ros af te steigen. Op dezelfde plaats onder een oude eik in de zeer smalle strook gazon tussen

B. edulis

B. aereus

Fragmenten van de hoedhuid
(Naar R. Singer, Die Röhrlinge Teil I)

tussen het fietspad en de hoofdrijbaan van de E8 bij Twello tussen Apeldoorn en Deventer, stond een grote zwartbruine boleet. Thuis kon ik deze al spoedig determineren als een typisch exemplaar van *Botetus aereus* Bull. ex Fr. Het is een soort, die nauw verwant is aan het *Boletus-edulis*-complex en daarmee in vele kenmerken overeenkomt: een aanvankelijk witte, later olijfkleurige hymenophoor, wit, niet blauw verkleurend en mild smakend vlees; een stevige cilindervormige of buikige steel met netvormige tekening en ongeveer gelijkvormige en gekleurde even grote sporen. Ook de gehele habitus komt overeen met die van het gewone eekhoorntjesbrood.

Een opvallende makroscopische eigenschap van *B. aereus* is de typische, zeer donkere hoedkleur, een mixture van zwarte, donkerbruine en bronskleurige tinten. Hieraan heeft zij haar treffende Franse volksnaam "Tête de nègre" te danken. Oudere exemplaren, en misschien naaldhoutvormen gedurende hun gehele levensduur, kunnen echter veel lichter van kleur zijn, terwijl er zeer donkere vormen van *B. edulis* schijnen voor te komen. Daarnaast viel bij mijn exemplaar de egaal-bruine steel met gelijkgetint netwerk op. Bij *B. edulis* is of de steel, of het net meestal lichter gekleurd. Ook dit is dus geen constant kenmerk. Geen wonder dat op grond van de boven aangevoerde kenmerken Maas Geesteranus in zijn boletentabel in *Coolia* 1, 1-3 (1954) opmerkt: "Niet onmogelijk bestaan er dus naast elkaar een verschijningsvorm van *B. edulis* en een moeilijk daarvan te onderscheiden "echte" *B. aereus*".

Ook determinatie met de Kleine Kryptogamenflora van Moser en de Flore van Kühner en Romagnesi leveren een onzeker resultaat op wegens het gebruik van de kleurkenmerken. In de flore wijst men daarnaast op de viltigheid van de hoed van *B. aereus* als verschilpunt met de kale hoed van *B. edulis* ssp. *edulis*. Ook dit kenmerk is vrijwel onbruikbaar daar *B. aereus* gemakkelijk kaal wordt en er vormen van *B. edulis* voorkomen met een viltige hoed, hoewel deze meestal licht van kleur zijn.

Het verlossende woord komt ditmaal van Singer. In zijn "Die Röhrlinge Teil II" wordt een verschil vermeld in de hoedhuidstructuur. Eén van de relatief weinige keren, dat de microscoop bij boleten uitkomst biedt! De buitenste laag van de hoedhuid bestaat bij *B. edulis*, aldus Singer, uit dooreengeweven hyphen, waarvan de buitenste elementen vaak knotsvormig verdikt en altijd stomp zijn. Bij *B. aereus* daarentegen staan de hyphen keurig rechtop (vormen een trichoderm-pallisade), hebben geen opgeblazen laatste elementen, en eindigen niet zelden vrij spits. (zie fig.) En waarlijk, toen ik eenvoudige scheermescoups radiaal door de hoedhuid van beide soorten, op een objectglas iets platdrukte, was dit verschil zeer duidelijk zichtbaar.

In het Rijksherbarium bleek nog geen materiaal van *B. aereus* aanwezig te zijn. Wel wordt van deze boleet af en toe melding gemaakt in *Fungus* en de *Mededelingen* van de N.M.V. Zo worden er hier vondsten uit 1917 opgesomd in de *Mededelingen* IX. Het is uiteraard niet na te gaan of het hier de échte *aereus* betrof. Een duidelijker bewijs voor het voorkomen van deze soort in ons land vormt een prachtige aquarel van Schweers van een exemplaar, op 15 oct. '33 gevonden op Twickel bij Delden. Deze afbeelding uit de collectie van de Heer Daams toont alle macroscopische kenmerken van de typische *aereus*.

Boletus aereus is een soort met een karakteristiek zuidelijke spreiding. Ten zuiden van de Alpen en ook in de zuidelijke staten van de U.S. is ze gewoon. Naar het noorden toe wordt ze steeds zeldzamer, en kieskeuriger in de keuze van haar milieu. Het is een algemeen voorkomend verschijnsel, dat organismen aan de rand van hun verspreidingsgebied een veel kleinere milieu-amplitudo hebben dan in hun hoofdareaal. Op onze breedte eist *B. aereus* een warm microklimaat

(zuidhellingen, gunstig gelegen bosranden en lanen) en een kalkrijke bodem. Waarschijnlijk betreft het hier geen directe afhankelijkheid van de chemische samenstelling van het substraat, doch een indirecte. Het is n.l. bekend dat een kalkhoudende bodem gemakkelijker warmte opneemt en deze langer vasthoudt. De vaste mycorrhiza partner van de onderhavige boleet is de eik, veel minder vaak de beuk.

Dit alles in acht nemend is het te verwachten, dat *B. aereus* vooral na warme zomers, verspreid, zij het zeldzaam, voorkomt op kalkhoudende rivierklei misschien ook in de duinstreek en Zuid-Limburg.

E. Arnolds

NAUCORIA LANGEI KUHNER EN NAUCORIA SALICIS ORTON: TEVENS EEN INTRODUCTIE VAN HET „WILGENDAL“

In de jaren 1967, 1968 en 1969 heb ik in vochtige delen van de duinen te Petten N. H. vrij veel exemplaren van een *Naucoria* gevonden welke ik nooit goed heb kunnen determineren. Toen ik eind 1968 van ons lid W. J. Reynders de New Check List van P. D. Orton ter inzage kreeg vond ik daarin de beschrijving van *Naucoria salicis* nov. spec. welke zeer goed overeenstemt met de twee-sporige vormen van de door mij gevonden *Naucoria*'s. Ik had echter tussen "zuivere" tweesporige soorten ook exemplaren gevonden waarbij de basidiën met vier sterigmata waren getooid, waarbij nog komt dat ik beide soorten macroscopisch niet van elkaar kan onderscheiden; zij komen door elkaar op dezelfde vindplaatsen voor. Orton's werk gaf mij de impuls om in 1969 opnieuw diverse exemplaren van deze *Naucoria*'s te verzamelen. Dit geschiedde in de maanden juli tot ca. half oktober. Ook nu bleek dat ik, hoewel ik daarop attent trachtte te zijn en de vondsten per vindplaats gescheiden hield, twee- en viersporige soorten door elkaar had verzameld. Omdat, zoals bij microscopisch onderzoek bleek, de tweesporigheid consequent wordt begeleid door het verschijnsel dat in de hoedhuid naast de "normale" subronde tot iets peervormige cellen vele flesvormige tot lageniforme cellen voorkomen (zie figuur D) heb ik de soort gedetermineerd op *Naucoria salicis* Orton. Bij de viersporige soorten vond ik nimmer deze flesvormige cellen en bleek de hoedhuid derhalve alleen te bestaan uit de bijna ronde cellen met een diameter van 7-34,5 μ , reden waarom ik deze laatste soort houd voor *Naucoria langei* Kühn. Bij beide soorten trof ik over deze hoedhuidcellen geen laagje van smalle hyphen aan, wat - zoals verder uit dit verhaal zal blijken - een belangrijk (negatief) kenmerk is. Voor dieper op deze kenmerken in te gaan moeten eerst nog de vindplaatsen en de habitus van onze *Naucoria*'s nader onder de loupe genomen, waarbij ik (uiteraard) geen onderscheid kan maken tussen beide soorten.

Het milieu waarin ik de paddestoeltjes vond is op zeer vochtige 's winters onder water staande, 's zomers droogvallende plaatsen in de duinen te Petten N. H. Nimmer ontbrak de wilg *Salix cinerea* als begeleidende boom (of struik), éénmaal zag ik deze over het hoofd, doch bij beter rondkijken bleek dat er vlakbij een zeer jong boompje van ongeveer 40 c.m. hoogte tussen het dominante duinriet (*Calamagrostis epigeios*) te staan: bij een andere vindplaats was *Galium* dominant, terwijl wat water weegbree voor een kleurige toets zorgde, de veenachtige bodem is hier dicht doorgroeid met haarwortels. Nog een belangrijke vindplaats was een grote knil (dal), waarin het "dak" gesloten wordt